Документ подписан простой электронной подписью
Информация о владельце:
ФИО: Сыров Игорь Анатольевич
Должность: Директор
Дата подписания: 28.06.2022 11:29:17
Уникальный программный ключ:
b683afe664d7e9f64175886cf9626a198149ad36

СТЕРЛИТАМАКСКИЙ ФИЛИАЛ
ФЕДЕРАЛЬНОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО БЮДЖЕТНОГО ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО
УЧРЕЖДЕНИЯ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ
«БАШКИРСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ»

Факультет ***Башкирской и тюркской филологии***
Кафедра ***Башкирской филологии***

Рабочая программа дисциплины (модуля)

дисциплина ***Б1.В.ДВ.02.02 Филологический анализ башкирского текста***

часть, формируемая участниками образовательных отношений

Направление

44.03.05 ***Педагогическое образование (с двумя профилями подготовки)***
код наименование направления

Программа

Родной (башкирский) язык и литература, Русский язык

Форма обучения

Заочная

Для поступивших на обучение в
2020 г.

Разработчик (составитель)
старший преподаватель
Дильмухаметов И. Т.
ученая степень, должность, ФИО

Стерлитамак 2022

1. Перечень планируемых результатов обучения по дисциплине, соотнесенных с установленными в образовательной программе индикаторами достижения компетенций 3

2. Цели и место дисциплины (модуля) в структуре образовательной программы 3

3. Объем дисциплины (модуля) в зачетных единицах с указанием количества академических или астрономических часов, выделенных на контактную работу обучающихся с преподавателем (по видам учебных занятий) и на самостоятельную работу обучающихся 4

4. Содержание дисциплины (модуля), структурированное по темам (разделам) с указанием отведенного на них количества академических часов и видов учебных занятий 4

4.1. Разделы дисциплины и трудоемкость по видам учебных занятий (в академических часах) 4

4.2. Содержание дисциплины, структурированное по разделам (темам) 5

5. Учебно-методическое обеспечение для самостоятельной работы обучающихся по дисциплине (модулю) 6

6. Учебно-методическое и информационное обеспечение дисциплины (модуля) 9

6.1. Перечень учебной литературы, необходимой для освоения дисциплины (модуля) 9

6.2. Перечень электронных библиотечных систем, современных профессиональных баз данных и информационных справочных систем 9

1. Перечень планируемых результатов обучения по дисциплине, соотнесенных с установленными в образовательной программе индикаторами достижения компетенций

Формируемая компетенция (с указанием кода)	Код и наименование индикатора достижения компетенции	Результаты обучения по дисциплине (модулю)
ПК-1. Способен использовать теоретические и практические знания для постановки и решения исследовательских задач в предметной области и в области образования	ПК-1.1. Знает о знаково-символической природе и генезисе языковых и литературных явлений, факторах их исторического развития для объяснения актуальных проблем и тенденций развития языка и литературы баз данных	Обучающийся должен: Знает основные методы сбора и анализа текста, способы формализации цели и методы ее достижения, основные категории и понятия, описывающие логически верную, аргументированную и ясную устную и письменную речь; базовые представления о построении устных и письменных текстов.
	ПК-1.2. Умеет интерпретировать лингвистические, историко-литературные, культурно-мировоззренческие явления и процессы в контексте общей динамики развития языка и литературы с учетом их использования для решения исследовательских задач	Обучающийся должен: Умеет строить текст, следуя логике рассуждений и высказываний; выполнять задания по обобщению, анализу, восприятию информации; логически верно и аргументировано выстроить письменный текст, вести диалог.
	ПК-1.3. Владеет навыками комплексного поиска, анализа и систематизации информации по изучаемым проблемам языка и литературы с использованием научных и текстовых источников, научной и учебной литературы, информационных	Обучающийся должен: Владеет навыками самостоятельного анализа текстов

2. Цели и место дисциплины (модуля) в структуре образовательной программы

Цели изучения дисциплины:
Дисциплина «Филологический анализ башкирского текста» относится к части, формируемой участниками образовательных отношений.
Цели изучения дисциплины:
1. Получить знания по филологическому анализу башкирского текста.
2. Уметь составлять текст.

3. Владеть навыками филологического анализа текстов на башкирском языке.

Дисциплина изучается на 5 курсе в 9, 10 семестрах

3. Объем дисциплины (модуля) в зачетных единицах с указанием количества академических или астрономических часов, выделенных на контактную работу обучающихся с преподавателем (по видам учебных занятий) и на самостоятельную работу обучающихся

Общая трудоемкость (объем) дисциплины составляет 72 акад. ч.

Объем дисциплины	Всего часов Заочная форма обучения
Общая трудоемкость дисциплины	72
Учебных часов на контактную работу с преподавателем:	
лекций	4
практических (семинарских)	10
другие формы контактной работы (ФКР)	0,2
Учебных часов на контроль (включая часы подготовки):	3,8
зачет	
Учебных часов на самостоятельную работу обучающихся (СР)	54

Формы контроля	Семестры
зачет	10

4. Содержание дисциплины (модуля), структурированное по темам (разделам) с указанием отведенного на них количества академических часов и видов учебных занятий

4.1. Разделы дисциплины и трудоемкость по видам учебных занятий (в академических часах)

№ п/п	Наименование раздела / темы дисциплины	Виды учебных занятий, включая самостоятельную работу обучающихся и трудоемкость (в часах)			
		Контактная работа с преподавателем			СР
		Лек	Пр/Сем	Лаб	
2.5	Организация языковых средств в тексте.	0	0	0	6
1	**Художественный текст как объект филологического анализа.**	**2**	**6**	**0**	**30**
1.1	Методы и приемы изучения художественного текста	2	0	0	0
1.2	Теория текста (научные школы, методы и т.д.)	0	2	0	6
2.4	Модель комплексного филологического анализа	0	2	0	0
2.3	Анализ основных признаков первых предложений: филологический	0	0	0	6

	анализ.				
1.3	Проблема анализа текста в башкирском языке	0	2	0	6
2.6	Анализ способов и средств связи между самостоятельными предложениями.	0	0	0	6
2.2	Жанр и жанровая форма художественного текста	0	2	0	6
2.1	Принципы и приемы филологического анализа художественного текста в башкирском языкознании	2	0	0	0
2	**Уровень изучения анализа текста в современном башкирском языкознании.**	**2**	**4**	**0**	**24**
1.6	Уровень изучения анализа текста в современном башкирском языкознании.	0	2	0	6
1.5	Признаки башкирского текста. Виды текстов.	0	0	0	6
1.4	Основные проблемы анализа башкирского текста.	0	0	0	6
	Итого	**4**	**10**	**0**	**54**

4.2. Содержание дисциплины, структурированное по разделам (темам)

Курс практических/семинарских занятий

№	Наименование раздела / темы дисциплины	Содержание
1	**Художественный текст как объект филологического анализа.**	
1.2	Теория текста (научные школы, методы и т.д.)	«Текст» төшөнсәһе. Текст – textus – латин һүҙе, башҡортсаға һүҙмә-һүҙ тәржемәләре – «туҡыма», «ҡушылма», «йыйылма» («ткань», «сплетение», «соединение»). Бөгөнгө көндә лингвистикала, әҙәбиәт ғилемендә, эстетикала, семиотикала, культурологияла иң актив ҡулланылған термин булыуы тураһында. Хәҙерге фәндә «текст» төшөнсәһенә йөҙәрләгән билдәләмә булыуы.
2.4	Модель комплексного филологического анализа	Әҫәрҙең яҙылыу тарихы, унда яҡтыртылған дәүер, тарихи-мәҙәни мөхит (тарихи-мәҙәни анализ). Әҫәрҙең жанрын билдәләү; Текстың архитектоникаһына, композицияһына анализ (структур анализ). Хикәйәләү структураһын ҡарау; (нарратив, медитатив, персональ(«мин»), аукториаль (өсөнсө заттан). Әҫәрҙең ваҡыт-арауыҡ ойошторолошона анализ; Текстың образдар системаһына анализ. Текстың идея-эстетик йөкмәткеһенә дөйөм характеристика (идея-эстетик анализ). Стиле. Телмәр типтары. Һүрәтләү, тасуирлау саралары. Әҫәрҙең башҡа әҙәбиәттәрҙәге (урыҫ әҙәбиәте, сит ил әҙәбиәте, донъя әҙәбиәте) менән бәйләнештәрен билдәләгән интертекстуаль элементтарҙы табыу.
1.3	Проблема анализа	Композиция (нисә өлөштән тора, уларҙың бәйләнеше).

	текста в башкирском языке	Образдар системаһы (асҡыс-образдар, образ-символдар). Тексттың өн ҡатламы (фоник саралрҙың роле). Тексттың лексик ҡатламы (исемдәр, ҡылымдар, сифаттар, уларға характеристика). Һүрәтләү саралары. Поэтик синтаксис. Поэтик фигуралар. Поэтик интонация. Текста кәйефтең үҙгәреүе. Шиғри үлсәм һәм уның мәғәнәүи роле. Рифмалашыу үҙенсәлектәре һәм рифмаларҙың мәғәнәүи роле. Тексттың строфикаһы, уның үҙенсәлектәре. Тексттың ваҡыт-арауыҡ яғынан ойошторолошо. Шиғыр атамаһының йөкмәткене асыуҙағы роле. Кисереш үҫеше хәрәкәте. Лирик сюжеттың үҫтерелеше. Лирик геройҙың эске донъяһы.
2.2	Жанр и жанровая форма художественного текста	«Жанр» категорияһын ҡарау – әҙәби әҫәрҙе тикшереүҙең башланғыс этабы. Жанрҙарҙың композиция, хикәйәләү типтары, йөкмәтке үҙенсәлектәре, телмәр саралары ойошторолошоноң художестволы алымдары һәм принциптары менән айырылыуы. Жанрҙың тарихи категория булараҡ, туктауһыҙ үҙгәрештә һәм яңырыуҙа булыуы. Жанр һәм жанр формаһы төшөнсәләре. Жанр формаһының әҙәби процеста художестволы һәм художестволы булмаған текстарҙың үҙ-ара йоғонтоһо арҡаһында барлыҡҡа килеүе.
2	**Уровень изучения анализа текста в современном башкирском языкознании.**	
1.6	Уровень изучения анализа текста в современном башкирском языкознании.	XX быуат аҙағында текст терминдың актуалләшеүе, мәғлүмәт процестарына бәйле йылдам үҫешкән яңы фән тармаҡтарына нигеҙ булырҙай төшөнсәгә әүерелеүе, филология сиктәренән тыш та ҡулланыла башлауы. Фәнни мәктәптәрҙең барлыҡҡа килеүе, үҫеш үҙенсәлектәре.

Курс лекционных занятий

№	Наименование раздела / темы дисциплины	Содержание
1	**Художественный текст как объект филологического анализа.**	
1.1	Методы и приемы изучения художественного текста	Курстың маҡсаты, бурыстары, башҡа предметтар менән бәйләнеше. Өйрәнелеү кимәле, был өлкәләге билдәле хеҙмәттәр. Филологик анализ нигеҙҙәрен һәм алымдарын өйрәнеүсе ғалимдар.
2.1	Принципы и приемы филологического анализа художественного текста в башкирском языкознании	Әҫәргә филологик анализ ваҡытында мотлаҡ ҡарала торған композицион-телмәр структуралары: автор телмәре, персонаждар телмәре, хикәйәләү типтары һ.б.
2	**Уровень изучения анализа текста в современном башкирском языкознании.**	

5. Учебно-методическое обеспечение для самостоятельной работы обучающихся по дисциплине (модулю)

Тематика рефератов

1. Текстовая единица в башкирской синтаксической науке.
2. Проблемы текста в башкирском языке.
3. Категория времени в тексте.
4. Способы обнаружения говорящего (автора) в тексте.
5. Образ автора в тексте.
6. Интертекст и принципы его изучения в башкирском языке.
7. Типы конструкций с чужой речью в текстах.
8. Осложнѐнные сложные предложения в художественных текстах.
9. Функции повторов в речевой структуре художественных текстов.
10. Языковые средства, создающие пространственно-временной контекст.

Перечень тем для самостоятелдного изучения

1. Филологик анализ нимә өйрәнә?
2. Нимә ул текст ?
3. Текстың өйрәнеү объектын, предметын, үҙенә генә хас билдәләрен әйтегеҙ.
4. Текст нисә төргә (типҡа) классификациялана?
5. Уларҙың күләме, структураһы, йүнәлешлелеген, коммуникатив функцияһын әйтегеҙ?
6. Текстың төрҙәрен билдәләгеҙ.
7. Шиғырҙа һүҙынҡылыр ниндәй роль башҡара?
8. Текстың ниндәй функциональ стилдәре бар?
9. Текстың ниндәй типтары бар?
10. Текстың өлөштәре үҙ-ара ниндәй бәйләнештә була?
11. Нимә ул асҡыс һүҙ?
12. Нимә ул ҡатмарлы синтаксик бөтөн? Ҡатмарлы синтаксик бөтөндәргә хас билдәләр, уларҙың төҙөлөшө.
13. Һөйләмдәрҙең үҙ-ара логик-семантик һәм грамматик бәйләнештә булыуы, ҠСБ-ның башланышы, уртаһы, аҙағы.
14. Синтаксик үҙенсәлектәре йәһәтенән ҡарағанда ҡатмарлы синтаксик бөтөндәргә хас билдәләр.
15. Ҡатмарлы синтаксик бөтөндөң төп өс төрөн билдәләгеҙ.

Описание контрольной работы:

Контрольная работа состоит из текста, который должен быть проанализирован по схеме

Пример варианта контрольной работы:

Провести синтаксический анализ текста по следующей схеме:

1. Определить типы предложений с точки зрения цели высказывания, функционального соотношения этих типов внутри прозаической строфы (ССЦ);

2. Определить структурный тип каждого предложения, функции главных и второстепенных членов внутри каждой части,
3. Выявление смысловой нагрузки соединительных средств (союзов, интонации) с учетом их многозначности.
4. Выявление языковых средств межфразовой связи.
5. Определить функции первых и заключительных предложений в тексте.

1. Билдәле булыуынса, Америка континентына кешеләр тәү башлап бынан 20-30 мең йылдар элек — һуңғы ҙур боҙлоҡ ваҡытында барып урынлашҡан. Төрлө ил ғалимдары ошо ҡарашты нығытыу өлкәһендә ҙур эш башҡарҙы. Улар араһында иң мөһиме, минеңсә, Американың төп халҡы – индеецтар менән Азия халыҡтары араһында бөтә яҡтан сағыштырма параллелдәр үткәреү. Был сағыштырмалар бик мөһим һөҙөмтәләргә нигеҙ бирә. Сағыштырма этнография өлкәһендә эшләгән ғалимдар индеецтар менән Азия халыҡтарының тормош-көнкүре шендә, матди культураһында, мәжүси ышаныу ҡараштарында, фольклорында күп кенә ҡәрҙәш параллелдәр таба. Бындай параллелдәр көнкүреш әйберҙәрендә (һауыт- һаба, йорт-ҡура һ.б.), орнамент һәм ҡая һүрәттәрендә, ғөрөф-ғәҙәттәрҙә лә күренә. Мәҫәлән, Азияның эвенк, эвен, яҡут, юкагир, нанай, удэгей һәм ҡайһы бер башҡа халыҡтары, Американың Юкон йылғаһы индеецтары үлгән туғандарын күммәгән, ә асыҡ ергә, ағасҡа йәки махсус түшәтмәгә бәйләп ҡалдырған. Шундай уҡ күренеште чех ғалимы М. Стингл Төньяҡ Америкалағы Ориноко буйы индеецтарында ла күҙәтә. Тағы бер миҫал: Төньяҡ Американың күпселек ҡәбиләләрендә һәм Көнсығыш Азия халыҡтарында бер үк йыртҡыс хайуанға, ҡошҡа (мәҫәлән, айыуға йәки ҡарғаға), уның тотемына ышаныу йолаһы булған (А.Иҙелбаев).

1. Ноябрь айында Ҡауарҙы урта мәктәбендә яҡташтарыбыҙ, ағалы-энеле - билдәле яҙыусы, "Ағиҙел" журналының баш мөхәррире Әмир Әминев, яҙыусы-сатирик Марат Әминев һәм шағир Әхмәр Үтәбай менән осрашыу кисәһе булып үтте. Кисәне уҡыу-уҡытыу эштәре буйынса директор урынбаҫары, башҡорт теле һәм әҙәбиәте уҡытыусыһы Әлфиә Хәмзина алып барҙы. Был сарала яҙыусыларҙың әҫәрҙәренән өҙөктәр яңғыраны, уҡыусылар ҡыҙыҡлы викторина һорауҙарына яуап бирҙе. Кисә барышында уҡыусылар яҙыусыларға үҙ һорауҙарын биреп, төплө яуап алды. Әмир менән Марат Әминевтар – ике бер туған яҡташ яҙыусылар, Һабай ауылының аҫыл улдары. Уларҙың әҫәрҙәрендә тыуған яҡ тәбиғәте, кешеләр яҙмышы һүрәтләнә һәм шуныһы менән ул беҙҙең яҡ укыусыһына яҡын һәм ҡәҙерле. Мәҫәлән, Әмир Әминевтың "Ҡытайгород" һәм башҡа әҫәрҙәрендә беҙ быны асыҡ күрәбеҙ. Марат Әминевтың "Ожмах утрауында" исемле китабында иһә Ҡауарҙы лаҡаптарына айырыуса ҙур урын бирелгән. Шуға ла уларҙың әҫәрҙәрен яратып уҡыйбыҙ. Осрашыу барышында ошо хаҡта ла әйтелде («Табын» гәз., 2015 й., 16 декабрь).

2. «Ә нимә һуң методика?» тигән һорау тыуа. Был һорауға БДУ профессоры, педагогия фәндәре докторы, Р.Ғ. Аҙнағолов былай тип яуап бирә: "Теге йәки был фәнде (предметты) уҡытыу барышында ҡулланылған методтар тураһындағы ғилем - методика тип атала. Методика педагогия фәндәре иҫәбенә инә. Үҙ аллы фән буларак, ул уҡыусыларҙы башҡорт теленә өйрәтеү рәүешен өйрәнә һәм төрлө методтарға нигеҙләнә (Аҙнағолов Р.Ғ. Мәктәптә башҡорт теле уҡытыу методикаһы. – Өфө: Китап, 2011, 9-сы бит).

3. Азияның эвенк, эвен, яҡут, юкагир, нанай, удэгей һәм ҡайһы бер башҡа

халыҡтары, Американың Юкон йылғаһы индеецтары үлгән туғандарын күммәгән, ә асыҡ ергә, ағасҡа йәки махсус түшәтмәгә бәйләп ҡалдырған. Шундай уҡ күренеште чех ғалимы М. Стингл Төньяҡ Америкалағы Ориноко буйы индеецтарында ла күҙәтә. Тағы бер миҫал: Төньяҡ Американың күпселек ҡәбиләләрендә һәм Көнсығыш Азия халыҡтарында бер үк йыртҡыс хайуанға, ҡошҡа (мәҫәлән, айыуға йәки ҡарғаға), уның тотемына ышаныу йолаһы булған (А.Иҙелбаев).

4. Кеше... Кеше булып йәшәү. Башҡорт халҡында ғына шулай тип әйтәләр, кешесә йәшә, кеше бул! Кешесә, тимәк, намыҫ менән. Һинән һуң ҡаласаҡ нәҫелең оялмаҫлыҡ, ғорурланырлыҡ итеп, хатта маһайырлыҡ! Ә нисек йәшәйбеҙ бөгөн?! Туған – туғанды белмәй, табыш тип, эш урыны тип, кеше башы аша һикерәләр, нисек булһа ла һине, кешене, кәм-хур итергә тырышалар. Был дөрөҫ түгел! Һәр кешегә ер йөҙөндә 2 генә метр ер етә, ә яндарһалар, бер көршәк, елгә һипһәләр, уныһы ла кәрәк түгел... (М.Арыҫлан).

Основная литература:

1. Саитбатталов Г.Г. Башкирский язык. 3 том. Стилистика. – Уфа: Китап, 2007. (45 шт.)

Дополнительная литература:

2. Арсланова М.С. Стилистика башкирского языка (функциональные стили): Учебное пособие. – Стерлитамак: РИО СФ БашГУ, 2013. (76 шт.)
3. Саитбатталов Г.Г. Башкирский язык. 6 том. Стилистика. – Уфа: Китап, 2010. (70 шт.)
4. Тикеев Д.С., Валиева Г.Д. Структура и семантика текста в башкирском языке. – Уфа: Гилем, 2002. (11 шт.)

6. Учебно-методическое и информационное обеспечение дисциплины (модуля)

6.1. Перечень учебной литературы, необходимой для освоения дисциплины (модуля)

Основная учебная литература:

1. 1. Саитбатталов Г.Г. Башкирский язык. 3 том. Стилистика. – Уфа: Китап, 2007. (45 шт.)

Дополнительная учебная литература:

1. 2. Арсланова М.С. Стилистика башкирского языка (функциональные стили): Учебное пособие. – Стерлитамак: РИО СФ БашГУ, 2013. (76 шт.)
2. 3. Саитбатталов Г.Г. Башкирский язык. 6 том. Стилистика. - Уфа: Китап, 2010. (70 шт.)
3. 4. Тикеев Д.С., Валиева Г.Д. Структура и семантика текста в башкирском языке. – Уфа: Гилем, 2002. (11 шт.)

6.2. Перечень электронных библиотечных систем, современных профессиональных баз данных и информационных справочных систем

№ п/п	Наименование документа с указанием реквизитов